

Назар Липа

здобувач другого рівня вищої освіти
юридичного факультету Львівського державного
університету внутрішніх справ

Юридична природа соціального страхування

Соціальна природа сучасної держави визначається у виконанні нею функцій щодо забезпечення освіти, культури, охорони здоров'я, пенсійного забезпечення та інших форм соціального захисту громадян. Держава має соціальні ознаки, якщо ці функції містяться на основі прав верховенства, дотримання прав людини та впровадження демократичних принципів у соціально - економічній політиці.

Термін «соціальне забезпечення», який означає форму матеріального забезпечення непрацездатних громадян, офіційно був закріплений у міжнародному Пакті про економічні, соціальні та культурні права, ухваленому Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 р. У ньому, зокрема, йдеться про те, що «держави, які беруть участь у цьому Пакті, визнають право кожної людини на соціальне забезпечення, яке включає соціальне страхування» [1, с. 8].

Право на соціальне забезпечення по праву визнано одним із природних прав людини, яке виникло в процесі її розвитку в суспільстві, визнане міжнародною спільнотою та закріплене в ряді важливих міжнародно-правових документів, таких як Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права та Європейська соціальна хартія.

Право громадян на соціальний захист закріплене у ст. 46 Конституції України, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом [2].

Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних та приватних закладів для догляду за непрацездатними. Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом

Як визначає В.С. Андрєєв соціальне-страхування – це правовідносини: між органом соціального страхування та підприємством (установою) з приводу формування фонду соціального страхування; між органом соціального страхування та працівником щодо надання різних видів пенсій, допомог тощо; між органом соціального страхування й іншими організаціями, пов'язаними із здійсненням функцій матеріального забезпечення працівників за рахунок коштів соціального страхування [3, с. 24].

Соціальне страхування населення створює фінансові умови для підтримки працездатності населення і забезпечення соціальної допомоги в разі втрати працездатності через загальне захворювання, нещасний випадок на виробництві або професійне захворювання.

Основною функцією соціального страхування є відновлення та підтримка працездатності громадян, а також надання матеріальної допомоги у разі настання страхових випадків.

Україна як соціальна держава, беручи до уваги ідеї, побажання та міжнародно-правові зобов'язання, які витікають з підписаних нею міжнародних конвенцій, а також, враховуючи світовий досвід розвинутих держав, прагне створити гідний рівень соціального забезпечення своїх громадян за допомогою не лише державного соціального забезпечення, але й альтернативних форм соціального страхування [4, с. 184].

На мою думку різноманітність відносин у сфері соціального забезпечення не змінює їх правову природу, яка є суттю соціального захисту громадян як одного з основних обов'язків і завдань соціальної держави. Соціально-страхові правовідносини є елементом системи соціального захисту. Це форма соціального забезпечення, відповідно до якої особи, які у випадках передбачених законодавством або договором, мають право на допомогу, еквівалентну їх зовнішньому впливу. Розмір і підстави для такої допомоги встановлюються законом або договором.

Розглядаючи страхування як економічну категорію, необхідно врахувати те, що ця категорія виражає не тільки економічні відносини, властиві комерційному страхуванню. Сфера страхових відносин у суспільстві значно ширша і включає також державне соціальне страхування. Між комерційним і соціальним страхуванням існують певні розбіжності, але спільне те, що це фінансові відносини, об'єктивною основою виникнення яких є ризик. Спільним є також цілісний характер формування грошових фондів, які призначені для потреб страхового захисту, та механізм нагромадження і використання коштів цих фондів [5, с. 38].

Підсумовуючи можна зазначити, що соціально-страхові правовідносини, як категорія галузевих правовідносин соціального забезпечення, є регульованими нормами права соціального забезпечення, які охоплюють відносини, пов'язані з набуттям особою статусу соціально застрахованої особи. Що включає формування страхового стажу чи соціального капіталу застрахованою особою, як передумови реалізації права на соціальне забезпечення.

Література

1. Економіка, фінанси і право соціального страхування: В. Д. Роик. – М., 2013. – 257 с.
2. Конституція України від 28.06.1996 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go-/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
3. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України: навч. посіб. / М. Д. Бойко. – К.: Олан, 2004. – 312 с.
4. Баймуратов М. О. Міжнародно-правові зобов'язання держав у сфері становлення альтернативних форм соціального страхування : монографія / М. О. Баймуратов, О. С. Савич. – Одеса : Фенікс, 2009. – 280 с.
5. Соціальне страхування у фінансовій системі країни/ О. Димніч / Економіка. – 2008. – 104. – С. 37–40.

Юридичний факультет Національного університету
біоресурсів і природокористування України
Інститут права Львівського державного університету
внутрішніх справ
Юридичний факультет Запорізького національного
університету
Юридичний факультет Сумського Національного
аграрного університету
Студентський науковий гурток «Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

ХVІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

17 жовтня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

**Матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»**

П.78

**Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVIII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 17 жовтня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 420 с.**

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**